

Μνήμων

Τόμ. 14 (1992)

ΤΑ ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΡΜΑΡΙΟΥ. ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1900-1940

ΒΑΣΩ ΤΣΙΜΠΟΥΚΗ

doi: [10.12681/mnimon.504](https://doi.org/10.12681/mnimon.504)

Ν. Γ. ΣΒΟΡΩΝΟΣ, 'Ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος • ΜΑΡΙΑ ΕΥΘΥΜΙΟΥ, Οι 'Ιωαννίτες 'Ιππότες και οι 'Οθωμανοί στα νησιά του Ν.Α. Αιγαίου • Χ. ΛΟΥΚΟΣ, 'Η χολέρα στην 'Ερμούπολη (1854) • ΒΑΣΩ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Φιλανθρωπία και πόλη: Πειραιάς 1875 • ΛΙΝΑ ΒΕΝΤΟΥΡΑ, 'Η νομοθεσία περί διδακτικών βιβλίων (1907-1937) • ΟΝΤΕΤ ΒΑΡΩΝ, 'Αντιστασιακές οργανώσεις νέων (1941-1944) • Γ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, 'Η περίοδος της κρίσιμης καμπής (1942-1943) • Θ. ΣΦΗΚΑΣ, 'Ο ατελευταίος πειρασμός του ΚΚΕ, 'Ιούλιος 1947 • Κ. ΛΟΥΛΟΣ, 'Εθνική συνείδηση και χρήση της 'Ιστορίας στη Γερμανία • Γ. Β. ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΗΣ, 'Ο συμβολισμός του πανηγυρικού και ο ιστορικός λόγος • Ε. WEURAUCH, Βιβλία και άστοι Κάτω Σαξωνίας (16ος-17ος αι.) • Δ. Ι. ΚΥΡΤΑΤΑΣ, Οι μεταρρυθμίσεις του Σόλων, ο 'Αριστοτέλης και η πολιτική θεωρία • Κ. ΜΠΟΥΡΑΞΕΛΗΣ, 'Ιστοριογραφία της 'Αρχαιότητας και νεοελληνικές ιδεολογίες • Π. ΔΟΥΚΕΛΛΗΣ, 'Ο ρωμαϊκός επεκτατισμός στην ιστοριογραφία (20ός αι.) • Κ. ΓΑΓΑΝΑΚΗΣ, 'Η γκραμισιανή έννοια της ηγεμονίας και η εξάπλωση του Προτεσταντισμού (16ος αι.) • Μαθητεία στην Ιστορία • 'Ομίλιες έορτασμού Εικοσαετίας • ΑΡΧΕΛΑΚΙ: Αίκατερινη Κουμαριανού • ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ: Τόνια Κιουσοπούλου, Κ. Παπαθανασόπουλος, Μαρία Σπηλιωτοπούλου, Μαργ. Δρίτσα, Έλζα Άννα Δελβερούδη, Εύδοκία Όλυμπίου, Χριστίνα Κουλούρη, Μαρία Άθανασοπούλου.

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΤΣΙΜΠΟΥΚΗ Β. (1992). ΤΑ ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΡΜΑΡΙΟΥ. ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1900-1940. *Μνήμων*, 14, 290-292. <https://doi.org/10.12681/mnimon.504>

Από τα στοιχεία μας φαίνεται μια ενδιαφέρουσα αλλαγή από το 1910 και μετά. Συγκεκριμένα το 1910 οι απασχολούμενοι στη θάλασσα φτάνουν το 33%, το 1920 το 24% και το 1930 και 1940 σταθεροποιούνται στο 34%.

Δεν είμαστε σε θέση να ερμηνεύσουμε την αλλαγή αυτή, αλλά πιστεύουμε ότι αξίζει να ερμηνευθεί. Αυτά τα στοιχεία ήταν τα μόνα που μπορέσαμε να βρούμε. Ελπίζουμε κάποτε με διάφορες έρευνες, η ιστορία να μπορέσει να βρει περισσότερες πληροφορίες και να προκύψουν πληρέστερα συμπεράσματα.

ΒΑΣΩ ΤΣΙΜΠΟΥΚΗ

ΤΑ ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΡΜΑΡΙΟΥ ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1900-1940

Από τα βασικότερα και επιστημότερα βιβλία που κρατά κάθε σχολείο είναι τα Μαθητολόγια. Σ' αυτά καταχωρούνται οι εγγραφές των μαθητών και μπορούν να μας δώσουν πολλές πληροφορίες για τη λειτουργία των σχολείων, όπως και για τις γενιές που πέρασαν. Τα στοιχεία που περιέχουν είναι οι πιο έγκυρες πηγές για να μάθουμε για το μαθητικό πληθυσμό και για τις οικογένειές τους. Συγκεκριμένα από τα Μαθητολόγια μαθαίνουμε το ονοματεπώνυμο και το πατρώνυμο των μαθητών, την ηλικία, τον τόπο γέννησής τους και, τέλος, μαθαίνουμε την τάξη την οποία πηγαίνουν. Για τον πατέρα του μαθητή μπορούμε να μάθουμε και το επάγγελμά του.

Μια από τις πρώτες πληροφορίες είναι ο συνολικός αριθμός των μαθητών και των μαθητριών του σχολείου ανά έτος και η εξέλιξή του μέσα στο χρόνο. Η δεύτερη πληροφορία είναι ότι μπορούμε να δούμε την αναλογία κοριτσιών και αγοριών. Η τρίτη πληροφορία είναι η συνέχιση, η επανάληψη και η διακοπή από τη μια τάξη στην άλλη. Η τέταρτη είναι η ηλικία των μαθητών και των μαθητριών. Η πέμπτη, και τελευταία, τα επαγγέλματα των γονιών των μαθητών, δηλαδή μόνο των πατέρων, που μας δίνουν ενδεικτικά στοιχεία για το ποια επαγγέλματα εμφανίζονται κάθε χρόνο στο Μαρμάρι και ποια επικρατούν.

Για το Δημοτικό Σχολείο του Μαρμαρίου βρίσκουμε ορισμένες πληροφορίες στο Βιβλίο Ιστορίας Σχολείου, που άνοιξε από το διευθυντή του, Γρηγόριο Κέκη, το 1962, αλλά δυστυχώς δεν είχε συνέχεια. Και γι' αυτές τις πλη-

ροφορίες είμαστε επιφυλακτικοί γιατί δεν αναφέρει τις πηγές του. Το σχολείο σύμφωνα με τις πληροφορίες αυτές άρχισε να λειτουργεί μόλις το 1884. Το κτίριο χτίστηκε τότε με δωρεά του Ανδρέα Συγγρού.

Στο Δημοτικό σχολείο βρίσκονται σήμερα τα Μαθητολόγια από το 1900 και μετά χωρίς κενά. Με μια εξαίρεση: για την περίοδο 1907 ως 1926 δεν υπάρχουν Μαθητολόγια θηλέων. Ίσως έχουν καταστραφεί.

Στην πρώτη επεξεργασία που επιχειρήσαμε δουλέψαμε με τα Μαθητολόγια της περιόδου 1900-1940. Αρχίζουμε το 1900 γιατί από τότε μόνο έχουμε πηγές και κλείνουμε το 1940 γιατί ο πόλεμος διέκοψε τη λειτουργία του σχολείου. Από το 1941 και έπειτα έχουμε μια μεγάλη μείωση των μαθητών.

Πριν παρουσιάσουμε την επεξεργασία των Μαθητολογίων πρέπει να αναφερθούμε σ' ένα άλλο ζήτημα: κατά πόσο το σχολείο ήταν μικτό ή χωριστό για αγόρια και κορίτσια. Σύμφωνα με το Βιβλίο Ιστορίας Σχολείου, εξαρχής το δημοτικό σχολείο ήταν διπλό: μονοθέσιο αρρένων και μονοθέσιο θηλέων. Δηλαδή στο κτίριο του δημοτικού στεγαζόταν το σχολείο αρρένων, ενώ τα κορίτσια πήγαιναν σε κάποιο σπίτι ενοικιαζόμενο για σχολείο. Έπειτα το 1927 το σχολείο έγινε μικτό: αρχικά διθέσιο και το 1928 τριθέσιο.

Απ' τα Μαθητολόγια όμως που έχουμε στα χέρια μας, μας δίνεται διαφορετική εικόνα. Κατά την περίοδο 1900-1906 το Μαθητολόγιο είναι ένα και μικτό, ενώ απ' το 1907 και έως το 1927 το μαθητολόγιο είναι μόνο αρρένων. Γεγονός που μας κάνει να σκεφτούμε ότι αρχικά λειτουργούσε ένα σχολείο μικτό και μετά το 1907 δύο σχολεία χωριστά, αρρένων και θηλέων. Αυτό εξηγείται γιατί ξέρουμε ότι τον προηγούμενο αιώνα ακόμα και η δημοτική εκπαίδευση ήταν χωριστή για τα αγόρια και τα κορίτσια. Όμως αυτό συχνά σε μικρά μέρη δεν εφαρμοζόταν λόγω ελλείψεως διδακτικού προσωπικού. Το πιθανότερο λοιπόν είναι ότι κατά το διάστημα 1900-1907 το σχολείο λειτουργούσε ως μικτό.

Ερευνήσαμε από τα Μαθητολόγια τα εξής:

- α) αναλογία αγοριών - κοριτσιών
- β) αριθμός εγγεγραμμένων μαθητών κατ' έτος συνολικά και κατά τάξη
- γ) τα επαγγέλματα των γονέων για τα οποία μας μίλησε στην παρουσίασή της η Αγγελική Τσαλιάγκου.

Το πρώτο θέμα που ερευνήσαμε είναι η αναλογία αγοριών και κοριτσιών. Την α' περίοδο, 1900-1906, τα αγόρια είναι τριπλάσια απ' τα κορίτσια, ενώ την β' περίοδο, 1927-1940, εξαφανίζεται η διαφορά και το φύλο δεν επηρεάζει την προσέλευση στο σχολείο, από τότε είναι άλλοτε περισσότερα τα κορίτσια και άλλοτε τα αγόρια. Δηλαδή συμπεραίνουμε ότι ανάμεσα στην πρώτη δεκαετία του αιώνα ως και την τέταρτη σημειώνεται μια μεγάλη αλλαγή σε ό,τι αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση των κοριτσιών.

Στην α' δεκαετία του αιώνα οι προκαταλήψεις που υπήρχαν γύρω από το αν ένα κορίτσι χρειάζεται τα γράμματα, περιόριζαν απ' την αρχή τη ζωή των γυναικών. Γιατί μερικοί γονείς πίστευαν ότι το κορίτσι είναι μόνο για δουλειές του σπιτιού και για τίποτε άλλο, και μόνος προορισμός είναι ο γάμος. Ενώ νόμιζαν ότι τα αγόρια έπρεπε να μάθουν γράμματα. Σιγά σιγά αυτές οι προκαταλήψεις ξεπεράστηκαν και έτσι έγιναν αυτές οι αλλαγές στην εκπαίδευση των κοριτσιών.

Από το 1900 έως το 1927 τετραπλασιάζεται ο αριθμός των μαθητών. Δηλαδή το 1900 είχαμε 52 μαθητές ενώ το 1927 είχαμε 200. Και από το 1925 έως το 1940 ο αριθμός κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1902 παρουσιάζεται μια θεαματική αύξηση της τάξης του 60% που θα σταθεροποιηθεί στα αμέσως επόμενα χρόνια. Ακολουθεί μια πορεία σταθερής αύξησης έως και το 1925 οπότε σταθεροποιείται πλέον ο αριθμός γύρω στο 200 για το διάστημα έως το 1940.

Το επόμενο θέμα που ερευνήσαμε είναι η κατανομή των μαθητών στις τάξεις. Από το συνολικό και κατά τάξη αριθμό των μαθητών και των μαθητριών κατά την περίοδο 1900-1915 διαπιστώνουμε ότι η Α' τάξη είχε το μεγαλύτερο από το μικτό του συνολικού αριθμού μαθητών. Δύο παραδείγματα: το 1900-1901 σε 52 μαθητές οι 27 φοιτούν στην Α' τάξη, ή το 1907-1908 σε 72 μαθητές οι 40 φοιτούν επίσης στην Α' τάξη.

Φαίνεται ότι υπήρχε μεγάλη δυσκολία να περάσουν από την Α' στη Β' τάξη. Αυτό εξηγεί και γιατί είναι τόσο δυσανάλογα μεγάλος ο αριθμός των μαθητών της Α' τάξης. Θα χρησιμοποιήσουμε πάλι ένα παράδειγμα: η Α' τάξη του 1901 είχε 27 μαθητές· από αυτούς 13 μαθητές επαναλαμβάνουν την Α' τάξη και το 1902, 8 μαθητές συνεχίζουν στη Β' τάξη ενώ οι υπόλοιποι 6 είτε σταμάτησαν το σχολείο, είτε κάποια παιδιά έφυγαν για κάποια άλλη περιοχή.

Στις παρακάτω τάξεις τα παιδιά πάλι διαδοχικά μειώνονται. Αν παρακολουθήσουμε την εξέλιξη μιας χρονιάς απ' την Α' έως την Δ' τάξη της περιόδου αυτής (1900-1915), βλέπουμε ότι, για παράδειγμα, η Α' τάξη του 1903 ξεκινάει με 49 μαθητές, στην Β' τάξη του 1904 φοιτούν μόνο 20, στην Γ' τάξη του 1905 φοιτούν 16 και στην Δ' τάξη του 1906 φοιτούν 10. Βλέπουμε δηλαδή ότι ξεκινούν 50 σχεδόν μαθητές και αποφοιτούν μόλις 10, δηλαδή το 1/5. Όμως, από το 1915 και μετά τα πράγματα εξομαλύνονται και σταδιακά μειώνεται ο αριθμός των μαθητών της Α' τάξης ενώ αυξάνονται οι μαθητές στις άλλες τάξεις.